

Nije enerzjy foar Fryslân
Coalitieakkoord 2011-2015

PvdA, CDA en FNP

ûns dreamen no,

ûns skiednis skiedt

Nije enerzjy foar Fryslân

Jins dreamen no, jins skiednis skielk

Coalitieakkoord 2011-2015

PvdA, CDA en FNP

Inhoud

Jins dreamen no, jins skiednis skielk	4
Nieuwe energie voor de leefomgeving	7
De mooiste provincie van Nederland	7
Demografische veranderingen (krimp)	7
Kwaliteit van woningen en omgeving	8
Ruimtelijke kwaliteit	9
Water	9
Zoutwinning	10
Opslag en delfstoffenwinning	10
Het Friese hoofdwegennet	10
Centrale As	10
Gebiedsontwikkeling	11
Openbaar vervoer	11
Spoorlijn Heerenveen-Groningen	11
Transport over water	12
Verkeersveiligheid	12
De digitale snelweg	12
Natuur en landschap	12
Landbouw	13
Milieu	14
Duurzame energie	14
Nieuwe energie voor de inwoners	16
Het sociale domein en zorg	16
Jeugdzorg	17
Sport	17
Taal en cultuur als kerntaak	18
Taal	18
Cultuur	18

Nieuwe energie voor de economie	20
Stimuleren van innovatie op onze sterke punten	20
Duurzame groei	21
Midden- en kleinbedrijf	21
Economische versterking van gebieden	21
Recreatie en toerisme	22
Europa	22
Bedrijventerreinen	22
Onderwijs	22
Fryslân promoten	23
Nieuwe energie voor het openbaar bestuur	24
Provinciale taken	24
Bestuursakkoord	25
Samenwerkingsverband Noord Nederland	25
Samenwerkingsagenda's	25
Kosten van bestuur en organisatie	26
Bestuurskracht	26
De provinciale werkwijze	26
De provinciale organisatie	27
De koöperaasje	27
Nieuwe energie met minder geld	28
Investeren met ons vermogen	28
De noodzaak tot bezuinigen	28
Uitgangspunten voor ons financiële beleid	29
Opcenten	29
Het subsidiebeleid	30
It lân it lân	31

Jins dreamen no, jins skiednis skielk

Op de gevel van ons vernieuwde provinciehuis staat deze prachtige dichtregel van Tsjêbbe Hettinga. De ingebruikname aan het eind van dit jaar zal een nieuwe fase inluiden. Dit geldt vanaf heden al voor de nieuwe bestuursperiode. Daarom gebruiken wij deze zelfde tot bezinning aansporende woorden voor ons coalitieakkoord 2011-2015.

Onze dromen zullen in de komende vier jaar in realiteit moeten worden omgezet. De geschiedenis zal oordelen of wij in onze opzet geslaagd zijn. Door dromen laten wij ons inspireren Fryslân en haar inwoners te dienen. Daarbij zullen steeds weer afwegingen gemaakt moeten worden tussen droom en werkelijkheid. In 2015 zullen we over die keuzes aan de kiezer verantwoording afleggen. Om dat te kunnen zullen we bij alles wat we doen helder (kunnen) maken wat de relatie is tussen de doelen die we onszelf stellen, en dat wat we doen. Daarbij past een heldere opsomming van onze beleidsdoelen, verwoord in een uitvoeringsakkoord dat we de komende maanden gaan maken. De in dit coalitieakkoord geformuleerde resultaten voor 2015 zijn daarvoor een eerste aanzet.

Fryslân is een zelfbewuste provincie die een duurzame toekomst biedt voor haar inwoners, bedrijven en instanties. Fryslân zorgt voor nieuwe energie, nodig voor een gezonde toekomst voor de Fryske Mienskip. Bij alle investeringen in economie, samenleving en welvaart staat de gezonde toekomst voorop. Duurzaamheid is geen streven, maar een verplichting. Naar ons zelf, naar onze kinderen en naar de wereld om ons heen. We moeten zorgen dat Fryslân de mooiste provincie blijft om in te leven, wonen, werken, recreëren en studeren. Dat willen we doen met de Friese bevolking, bedrijven, overheden en instanties.

We leven in een turbulente tijd. De gevolgen van de recessie van 2009 zijn nog niet achter de rug. Dit is bijvoorbeeld te merken in het bedrijfsleven en in de woningmarkt. De recessie heeft de bezinning op de overheidstaken versterkt en geleid tot rijksbezuinigingen van 18 miljard euro. Die achtergrond bepaalt voor een deel de mogelijkheden van de nieuwe coalitie.

Tegelijk hebben we de afgelopen jaren gezien dat het provinciale beleid dat in 2007 is ingezet crisisbestendig was. Een fundamentele bijstelling van het coalitieakkoord was niet nodig. De meeste doelen die in 2007 zijn opgesteld, zijn gehaald. In de vorige coalitieperiode is de provincie Fryslân financieel gezond gebleven. Ook wat betreft beleid is er een solide basis gelegd voor de nieuwe coalitieperiode.

Die aanpak geeft ons ook voor de komende jaren het volste vertrouwen dat Fryslân een eigen, sterke koers kan blijven varen. Waarin we realistische doelen kunnen stellen die passen bij de gedachte om Fryslân nieuwe energie te geven. Waarin 2015 een belangrijke tussenstap zal zijn op weg naar een duurzame toekomst.

Bij het beleid voor de toekomst is het heden het vertrekpunt. De Friese taal is een belangrijke culturele drager van onze provincie. Die taal en cultuur, maar ook het landschap en de sociale verbanden moeten we blijven koesteren en ontwikkelen. De provincie heeft een logische rol in de Friese samenleving. De provincie richt zich vooral op ruimtelijke ordening en economie en op taal en cultuur. Dit zijn taken die passen binnen de landelijke afspraken over de positie van de provincie.

In 2015 wil de provincie de Friese samenleving op deze terreinen versterkt hebben. Er zijn dan impulsen gegeven om het bedrijfsleven te verbreden met bijvoorbeeld een cluster van watertechnologiebedrijven. We hebben dan het opwekken van schone energie zo breed mogelijk gestimuleerd. We zijn trouw gebleven aan onze trots op het Friese landschap. We hebben de Friese taal en cultuur extra fundamenteën gegeven. Het perspectief voor Fryslân als een provincie waar het bij uitstek goed wonen en werken is, is in 2015 verstevigd. We bieden dan een veelbelovende toekomst aan onze inwoners en onze kinderen.

Het focussen op deze terreinen vergroot de daadkracht van de provincie. Met de andere overheden kijken we hoe de Friese samenleving op de andere terreinen te versterken is. Gemeenten krijgen daarbij een logischer en steviger rol op het sociale domein. Door als overheden gezamenlijk te opereren, voorkomen we voor de Fryske Mienskip dubbel werk en witte vlekken in het overheidsbeleid.

We hebben als provincie Fryslân onze vensters open naar de wereld. De globalisering neemt steeds meer toe. Internationale betrokkenheid en oog voor de wereld om ons heen is van eminent belang. We moeten actief aan de slag om van Fryslân de eerste millennium provincie te maken. We kunnen andere landen bijstaan met onze kennis over bijvoorbeeld watertechnologie, meertaligheid, landbouw en natuur. We blijven samenwerken met andere Europese regio's, door lobbyactiviteiten maar ook meedenken met 'Brussel' (bijvoorbeeld ten aanzien van uitvoering van de Digitale Agenda).

We zetten in op een samenleving waarin de inwoners van Fryslân zichzelf kunnen zijn. Een uitgangspunt hiervoor is een sterke economie, want het hebben van een baan is de grootste garantie om goed te kunnen participeren in de samenleving. Maar ook investeren in onderwijs en ontwikkeling helpt ons als inwoners van Fryslân om verantwoordelijkheid te nemen. Investeren moeten we zoveel mogelijk aan de voorkant doen, niet ter reparatie achteraf. Dit betekent dat de provincie inzet op:

- Een provinciaal netwerk van voorzieningen (onderwijs, cultuur, zorg, sport en welzijn), die de leefbaarheid en de mienskipssin bevorderen.
- Burgers en organisaties de ruimte geven eigen initiatieven te kunnen ontplooiën. Vertrouwen als sleutelwoord. Mei-inoar.
- Duurzaamheid als leidend principe in al ons provinciaal handelen, maar ook specifieke investeringen in duurzame innovaties, bijvoorbeeld op het terrein van energie.
- Integraliteit in de manier waarop we beleid maken en uitvoeren, en in het beleid zelf.
- Een Friese economie die stevig staat. Inzetten op economische structuurversterking, van betere bereikbaarheid tot het inzetten van digitale hulpmiddelen.
- Goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Met je diploma meetellen en mee kunnen doen.

We willen graag onze in dit akkoord weergegeven 'stip aan de horizon' samen met de burgers en organisaties in Fryslân verbreden en verscherpen. De komende collegeperiode organiseren we bijeenkomsten waarin we de denkkraft, analyses en wensen van de Friese samenleving willen vertalen in een wenkend perspectief voor Fryslân. U kunt meedenken en meedoen.

1

Nieuwe energie voor de leefomgeving

De mooiste provincie van Nederland

In 2010 is Fryslân uitverkoren tot mooiste provincie van Nederland. Op die titel zijn we trots. De titel is een beloning voor alle inwoners van Fryslân. Samen hebben we Fryslân mooi gehouden terwijl we tegelijk hebben gezorgd voor economische vooruitgang. Uiteraard willen we de titel behouden. Omdat de provincie dé bestuurslaag is die verantwoordelijk is voor de inrichting van de ruimte, hebben we daartoe ook de mogelijkheid en de opdracht.

Resultaat in 2015: Fryslân is nog altijd de mooiste provincie van Nederland.

Demografische veranderingen (krimp)

De bevolking in delen van het Friese platteland neemt de komende jaren af en verandert van samenstelling: meer ouderen en minder personen per huishouden. Dit heeft gevolgen voor leefbaarheid en dienstverlening. Het gaat om meer dan puur (lokale) bevolkingsdaling, maar om een ingrijpende demografische verandering. Die demografische verandering vraagt om maatwerk, samen met bewoners, gemeenten, midden- en kleinbedrijf, woningcorporaties en andere betrokkenen. Wij willen als regionale regisseur hierin onze verantwoordelijkheid nemen, altijd in samenspraak met anderen. Wij zullen de komende periode krimpbeleid formuleren, en een 'menukaart' aanbieden van onze mogelijke bijdragen bij het omgaan met de demografische verandering. Op vernieuwende en creatieve wijze willen we voorzieningen behouden en vernieuwen. Dit kan bijvoorbeeld via de Digitale Agenda met digitale hulpmiddelen. De bereikbaarheid van voorzieningen stellen we centraal. Dat is een cruciale factor bij het omgaan met krimp.

Daarvoor gaan we in overleg met gemeenten en met de mensen uit de dorpen op zoek naar slimme vervoersoplossingen op het platteland (zie ook onder het thema Openbaar vervoer).

Zowel de Noordelijke Rekenkamer als landelijke Rekenkamer hebben recent een aantal kritische noten gekraakt over het provinciale plattelandsbeleid. Wij hebben daarvan kennis genomen, en houden in ons beleid rekening met de aanbevelingen van de Rekenkamers.

Resultaat in 2015: Op vernieuwende en creatieve wijze is het voorzieningenniveau op het platteland geborgd, gebruikmakend van digitale ontwikkelingen.

Kwaliteit van woningen en omgeving

Belangrijk in het aanpakken van krimp is (behoud van) de kwaliteit van de omgeving. Leegstand en verkrotting draagt bij aan de krimp. Daarom willen we de stads- en dorpsvernieuwing opnieuw uitvinden. De kwaliteit van de gebouwde omgeving pakken we op in samenwerking met gemeenten. Zo willen we onze regisseurrol ten aanzien van de omvang van woningbouw uitbreiden naar meer aandacht voor de kwaliteit hiervan. Omdat ook in Fryslân het aantal senioren toeneemt zullen wij krachtig het zogenoemde levensloopbestendig of leeftijdsbewust bouwen stimuleren. Bij ouderenhuisvesting zal de relatie met zorg- en welzijnsvoorzieningen een belangrijk aandachtspunt zijn. Ook streven we naar de bouw van flexibele mantelzorgwoningen. Er zal een transformatie en verbetering van de bestaande woningvoorraad nodig zijn, waarbij maatwerk in de (toekomstige) woningvoorraad vereist is, met ook speciale aandacht voor de toegang van jongeren tot de woningmarkt. We zullen hierop in de woningbouwafspraken met gemeenten meer het accent leggen. Ook zullen we ons sterk blijven maken voor duurzame woningbouw (onder andere via het 100.000 woningen plan).

De transformatie en verbetering van de bestaande woningvoorraad is ook een speerpunt van het provinciale integrale stedelijk vernieuwingsbeleid (ISV). De ISV-middelen die het Rijk ter beschikking stelt zullen vanaf 2014 geheel wegvallen. Mede in het licht van de demografische ontwikkelingen en het belang dat wij hechten aan de kwaliteit van de woningvoorraad zullen wij vanaf dat moment de ISV-investeringsimpuls niet alleen voortzetten, maar zelfs versterken. We gaan in samenwerking met woningcorporaties en gemeenten investeren in herstructurering van bestaande woningen (energiezuinig maken en opknappen).

De woningcorporaties in de drie noordelijke provincies staan nog steeds dicht bij het vervullen van hun maatschappelijke opgaven. Het Rijk dreigt alle corporaties af te rekenen op bezigheden die ver van die maatschappelijke opgaven stonden. Om onze woningcorporaties in staat te stellen ook hun rol in het omvormen van de woningvoorraad te vervullen, zullen wij hen ondersteunen in het bij het Rijk bepleiten van een noordelijke proeftuin.

Resultaat in 2015: Er zijn forse stappen gezet in de verbetering en verduurzaming van de bestaande woningvoorraad.

Ruimtelijke kwaliteit

Onze aandacht voor de kwaliteit van de leefomgeving past bij ons algemenere voornemen ons te blijven opstellen als verdediger van de ruimtelijke kwaliteit van Fryslân. We kiezen voor ruimtelijke kwaliteit die past bij aard, schaal en karakter van onze provincie. Op dat terrein kan het nog beter. Steeds meer karakteristieke gebouwen (woningen, kerken, boerderijen enzovoort) komen zonder maatregelen leeg te staan en krijgen te maken met achterstallig onderhoud. Dit hangt niet alleen samen met vermindering van de vraag naar woningen en bedrijfslocaties, maar ook met ontwikkelingen als ontkerkelijking, schaalvergroting e.d. Wij zullen restauratie en vernieuwend hergebruik van karakteristieke gebouwen stimuleren.

Ook in het licht van onze zorg om de kwaliteit van de Friese ruimte zullen wij, naast het Rijk, investeren in het herstructureren en verduurzamen van bedrijventerreinen om deze zo een kwaliteitsimpuls te geven. Die investeringen koppelen we aan planologische maatregelen om gelijktijdige overbodige nieuwe aanleg te voorkomen, vastgelegd in bijvoorbeeld afspraken in een streekagenda.

Resultaat in 2015: De achteruitgang van karakteristieke gebouwen en bedrijventerreinen is gestuit.

Water

In ons waterbeleid zorgen we, samen met het Wetterskip, ervoor dat Fryslân over voldoende, schoon en veilig water beschikt. De komende jaren komen er op het gebied van water grote opgaven op ons af. Die willen we op een duurzame manier oplossen. Daar zijn grote investeringen voor nodig, zowel voor de korte als de lange termijn. Het betreft investeringen op het gebied van veiligheid tegen overstromingen, voor een goede zoetwatervoorziening, ter voorkoming van wateroverlast, voor het stedelijke waterbeheer en de waterketen, en voor het verbeteren van de waterkwaliteit, conform de Europese Kaderrichtlijn Water. Wij zien de uitvoering van het Fries bestuursakkoord waterketen hierbij als een belangrijk uitgangspunt.

Een ander belangrijk speerpunt is het Deltaprogramma, het nationale programma waarin het Rijk, de provincies, de gemeenten en de waterschappen samenwerken voor de veiligheid tegen overstromingen en de zoetwatervoorziening.

De waterpeilen zijn in Fryslân van oudsher gebaseerd op de functies in een gebied. We maken een goede afweging van de verschillende belangen zoals (agrarische) bedrijfsvoering, wonen, natuur, infrastructuur. Er is maatwerk nodig op grond van zaken als grondsoort en dikte van het veenpakket. Zo mogelijk verhogen we de peilen in het veenweidegebied. In iedere geval verlagen we ze niet verder dan door inklinking noodzakelijk is. Wij zullen de totstandkoming van een integrale toekomsvisie over de inrichting van het Veenweidegebied voortvarend ter hand nemen.

De provincie ziet toe op voldoende gemaalcapaciteit ten behoeve van de veiligheid en de natuurwaarden. Staand beleid daarbij is uit te gaan van de volgorde: vasthouden, bergen en afvoeren. Daar waar water moet worden afgevoerd, is

afgesproken dat er een nieuw gemaal komt in Lauwersoog. Wij gaan ervan uit dat Rijk en de waterschappen Fryslân en Noorderzijlvest daarvan de kosten op zich nemen en dat ze het gemaal in 2015 hebben gerealiseerd.

Resultaat in 2015: Fryslân beschikt ook in 2015 over voldoende, schoon en veilig water.

Zoutwinning

De zoutwinning onder land brengt in Fryslân problemen met zich mee. Zoutwinning onder het land veroorzaakt bodemdaling en daardoor hoge maatschappelijke kosten. Ze brengt onzekerheid bij inwoners en bedrijven. Een recent uitgevoerde Milieueffectrapportage bracht naar voren dat zoutwinning onder het Wad, door de veerkracht van dat Wad, een milieuvriendelijker optie is. Wij zullen daarom inzetten op zoutwinning onder het Wad, in plaats van onder land.

Resultaat in 2015: Zoutwinning onder het land is vervangen door zoutwinning onder zee.

Opslag en delfstoffenwinning

Wanneer in de toekomst de winning van nieuwe delfstoffen op instigatie van het Rijk onvermijdelijk mocht zijn, kan dat alleen met compensatie. Wij wijzen de opslag van kernafval en CO₂ onder Friese bodem af.

Het Friese hoofdwegennet

In de afgelopen jaren zijn besluiten genomen over projecten om de Friese hoofdinfrastructuur te completeren. Het gaat dan onder andere om de Haak om Leeuwarden, verdubbeling van de N31 door Harlingen, de rotonde bij Joure, de N381 en de Centrale As. Als deze projecten zijn afgerond is de Friese hoofdwegestructuur op orde. Daarom richten wij ons de komende jaren niet meer op nieuwe grootschalige wegenprojecten, maar op verkeersveiligheid, duurzaamheid, landschappelijke inpassing van infrastructuur, openbaar vervoer en een extra impuls voor het fietsbeleid. Daarbij zullen we speciale aandacht geven aan het stimuleren van fietsgebruik in het woon-werkverkeer. Bij de inpassing van infrastructuur besteden we aandacht aan gevolgen voor ecologie en dierenwelzijn. Fryslân neemt zijn verantwoordelijkheid voor het 100.000 voertuigen plan.

Resultaat in 2015: De geplande infrastructuurwerken zijn volop in uitvoering.

Centrale As

De aanleg van de Centrale As op zich staat wat ons betreft niet ter discussie. De genomen besluiten hierover beschouwen wij als een gegeven. Als uitspraken van de Raad van State delen van die As ter discussie stellen, doen wij recht aan die uitspraken.

Resultaat in 2015: De Centrale As, waar nodig met inachtneming van de uitspraken van de Raad van State, is volop in uitvoering.

Gebiedsontwikkeling

Zowel de aanleg van de Centrale As als de N381 vormen de aanleiding tot een breder proces van gebiedsontwikkeling. Het gaat niet alleen om de aanleg van wegen, maar om het verder ontwikkelen van de regio's waarin die wegen komen. Enerzijds hechten wij grote waarde aan deze brede gebiedsontwikkelingsprocessen. Anderzijds dwingt de gewijzigde financiële situatie ons tot soberheid. De komende jaren proberen we zoveel mogelijk van de gestelde ambities te realiseren.

Resultaat in 2015: De gebiedsontwikkeling rond de Centrale As en de N381 heeft geleid tot een goede inpassing van deze wegen in hun omgeving.

Openbaar vervoer

De Brede Doeluitkering (BDU) van het Rijk zal de komende jaren afnemen. Deze uitkering besteden we grotendeels aan openbaar vervoer. Daarmee vergroot de noodzaak om ook de komende jaren te zoeken naar nieuwe en betaalbare concepten van openbaar vervoer. In dit verband, en ook als antwoord op krimp, kan combinatievervoer op met name het platteland wellicht (deels) uitkomst bieden: leerlingenvervoer combineren met de uitgifte van medicijnen, zieken- en gehandicaptenvervoer, bezorging van bibliotheekboeken, pakketten ezovoort. Wij onderzoeken de mogelijkheden hiertoe, samen met gemeenten.

Ook willen we kijken of busverbindingen parallel aan spoorverbindingen noodzakelijk zijn, of dat die bussen elders wellicht beter dienst kunnen doen. We willen onderzoeken of light rail verbindingen onze spoorverbindingen kunnen versterken. In algemene zin streven we naar het verder optimaliseren van (de verbindingen op) het huidige spoorwegnet.

Tenslotte kijken we naar de mogelijkheden om met terugbrengen van het aantal te verlenen concessies voor openbaar vervoer (samenvoegen van concessiegebieden) tot een zo samenhangend mogelijk vervoersnetwerk te komen. Afspraken over duurzaamheid maken onderdeel uit van de nieuwe concessies, bijvoorbeeld over brandstofgebruik.

Resultaat in 2015: Met nieuwe concepten voor openbaar vervoer en het gebruik van de fiets is de bereikbaarheid van Fryslân verbeterd.

Spoorlijn Heerenveen-Groningen

Wij zetten in, conform eerdere besluitvorming, op aanleg van de spoorlijn Heerenveen-Groningen. Binnen het gestelde budget nodigen we het bedrijfsleven uit aan te geven hoe de lijn met vooruitzicht op een levensvatbare exploitatie te verwezenlijken is.

Resultaat in 2015: Een besluit over aanleg van de spoorlijn is gevallen.

Transport over water

Transport over water is een duurzame aanvulling op of vervanging van transport over de weg. Daarom stimuleren en ondersteunen wij het transport over water. Natuurlijk passend bij de Friese schaal en aard. We willen ook bestaande vaarwegen beter benutten. Daarom ontwikkelen we de komende periode een nieuwe visie op het gebruik van vaarwegen.

Resultaat in 2015: Een nieuwe visie op vaarwegen wordt tot uitvoering gebracht.

Verkeersveiligheid

De verkeersveiligheid in Fryslân is de afgelopen jaren gestaag verbeterd. Wij blijven ernaar streven die veiligheid verder te verbeteren. Daarvoor blijven we verkeersveiligheid in beleid en geld stimuleren en ondersteunen. We geven blijvende aandacht aan verkeerseducatie en gedragsbeïnvloeding.

Resultaat in 2015: De verkeersveiligheid is verder verbeterd.

De digitale snelweg

De mogelijkheden van de digitale snelweg zijn voor bereikbaarheid van voorzieningen, leefbaarheid, sociale samenhang en economische groei steeds belangrijker. Digitalisering biedt ook nieuwe kansen voor werkgelegenheid op het platteland.

Wij stimuleren daarom de voltooiing van die digitale snelweg, en het aanbod van diensten dat die snelweg de moeite waard maakt. Met de aanpak volgens de Digitale Agenda blijven we landelijk koploper. Wij gaan een eigen .frl extensie realiseren.

Resultaat in 2015: Er is aanzienlijke voortgang geboekt met totstandkoming van de digitale snelweg in Fryslân.

Natuur en landschap

Fryslân is gezegend met een schat aan natuur en fraaie landschappen. Het kent twee Nationale Landschappen, vier Nationale Parken en het Waddenzeegebied is zelfs werelderfgoed. Maar ook buiten deze gebieden kent Fryslân grotere en kleinere gebieden vol prachtige natuur. Deze schoonheid willen we behouden en waar mogelijk versterken, zonder agrarische of andere vormen van bedrijvigheid 'op slot' te zetten.

We hechten sterk aan de Friese natuur. Aanzienlijke bezuinigingen van het Rijk op het investeringsbudget landelijk gebied (ILG) noodzaken ons om onze inspanningen ten aanzien van natuur, landschap en landbouwstructuur in evenwicht te brengen met de afgenomen mogelijkheden. Temporisering betekent niet dat de provincie haar ambities opgeeft. Natuur en ruimtelijke ordening behoren niet alleen wettelijk tot de provinciale kerntaken, wij ervaren de verantwoordelijkheid voor de Friese natuur en een goede ruimtelijke ordening ook tot onze allerbelangrijkste taken. We blijven provinciale middelen inzetten voor natuur, weidevogels en robuuste verbindingzones.

De zorg voor de Friese natuur en het Friese landschap delen we bij voorkeur samen met anderen. Een ontwikkeling die we daarom van harte verwelkomen is het gezamenlijk voornemen van diverse partijen die actief zijn in het landelijk gebied en vertegenwoordigd zijn in de Provinciale Commissie Landelijk Gebied (PCLG) een manifest op te stellen. Dit manifest zal voor ons uitgangspunt zijn in ons handelen. Ook inhoudelijk blijven we streven we naar verbreding, door natuurontwikkeling in te bedden in integrale gebiedsontwikkeling.

Resultaat in 2015: Natuur en landschap zijn met provinciale middelen versterkt.

Landbouw

Van oudsher hebben boeren een grote bijdrage geleverd aan de vorming van het gewaardeerde Friese landschap. De landbouwsector blijft een belangrijke partij in het vormgeven en beheren van het Friese landschap. Wij streven naar een goede balans tussen landbouw en natuur, waaraan zowel de gangbare als biologische landbouw een belangrijke bijdrage kunnen leveren. Naar ons idee is meer integraliteit mogelijk en wenselijk; in landbouwgebieden zijn ook aan de natuur kansen te bieden. Om het oude verbond tussen landbouw en natuur te versterken moet de landbouw de kans krijgen op een andere manier te boeren. Die andere manier kan een groter belang van agrarisch natuurbeheer omvatten, of biologische landbouw, het leveren van groenblauwe diensten of het vergroten van het belang van alternatieve inkomstenbronnen als zorg en recreatie. Ook de ontwikkeling van streekproducten verdient provinciale steun.

Als schaalvergroting noodzakelijk is om bedrijven gezond te houden, willen wij daarvoor binnen kaders (ten aanzien van bijvoorbeeld dierenwelzijn, volksgezondheid en landschap) ruimte bieden. Een goede groene inpassing van bedrijven binnen de omgeving is dan wel noodzakelijk. Hiervan bestaan al mooie voorbeelden (Nije Pleats).

In het najaar van 2011, na afronding van de landelijke discussie over dit onderwerp, komen we met een standpunt omtrent schaalvergroting in de landbouw en intensieve veehouderij. Tot de besluitvorming hieromtrent zullen we geen medewerking verlenen aan aanvragen voor grootschalige landbouwbedrijven en/of intensieve veehouderij.

Naast problemen door de combinatie van takenoverdracht en afnemende rijksmiddelen kent de komende periode ook kansen. De Europese Unie herzielt het gemeenschappelijk landbouwbeleid van de Europese Unie. Bedrijven krijgen meer beloning voor duurzame, innovatie en concurrerende landbouw. Prestaties op het gebied van natuur (waaronder agrarisch natuurbeheer), milieu, vergroening (groene energie), dierenwelzijn of landschapsbeheer levert boeren meer op. Dit biedt na 2014 nieuwe kansen, die wij actief zullen grijpen. 90% van de Friese landbouwers houdt zich bezig met melkveehouderij. Voor deze bedrijfstak liggen nieuwe kansen in onder andere duurzame energieopwekking. Wij zullen hen ondersteunen in het grijpen van die kansen. Ook in het nationale regeerakkoord is er extra aandacht voor de economische kant van de landbouwsector.

Resultaat in 2015: De landbouwsector is verder verduurzaamd en nog meer actief als landschapsbeheerder.

Milieu

Fryslân is een schone provincie. De kwaliteit van het Friese leefmilieu is hoog en vormt daarmee een belangrijk fundament voor de duurzame ontwikkeling van onze provincie. We borgen én versterken de kwaliteit van het Friese leefmilieu. Onze ambitieuze hoofddoelstelling is om alle schadelijke onttrekkingen en toevoegingen aan het Friese leefmilieu in 2030 te hebben uitgebannen. We werken langs drie sporen aan die doelstelling:

- Via slim milieubeheer willen we knelpunten oplossen, schoon houden wat schoon is, en in een vroeg stadium eventuele nieuwe knelpunten signaleren en aan pakken.
- We zetten in op de ontwikkeling, demonstratie en toepassing van duurzame innovaties voor het op een verantwoorde wijze benutten van voorraden in de leefomgeving, en het zo inrichten van productieprocessen dat schadelijke toevoegingen aan die leefomgeving worden vermeden. Daarvoor leggen we verbindingen tussen bedrijven, overheden en (kennis-)instellingen.
- We bouwen aan een duurzame samenleving door maatschappelijke partijen te stimuleren tot duurzame besluitvorming. We initiëren voorbeeldprojecten (ook in onze eigen bedrijfsvoering), reiken hulpmiddelen aan, en ondersteunen de uitwisseling van kennis en best practices.

Resultaat in 2015: De schadelijke onttrekkingen en toevoegingen aan het Friese leefmilieu zijn verder teruggebracht.

Duurzame energie

Wij zien een grote toekomst voor Fryslân op bepaalde terreinen van duurzame energieopwekking. Er is veel kennis en kunde in Fryslân op het terrein van duurzame energie uit wind, zon, zoet en zout water, aardwarmte en biomassa. Als het gaat om het ontwikkelen van mogelijkheden voor duurzame energie uit water (blauwe energie) bevindt Fryslân zich al in de internationale voorhoede. In dat licht streven wij naar het zo spoedig mogelijk realiseren van een proeflocatie voor Blue Energy op de Afsluitdijk. Ook voor andere vormen van duurzame energie, als wind- en zonne-energie, biedt het project Afsluitdijk kansen.

Wij willen de voorwaarden creëren om innovatieve ontwikkelingen tot bloei te laten komen. Niet door subsidies, maar door het ondersteunen van innovaties. Daartoe streven we naar vergroting van het bestaande Fryslân development fund (tot een breed 'doefonds'), en een grote rol voor duurzame innovaties in de verstrekking van middelen uit dat fonds.

We stimuleren het gebruik van duurzame energiebronnen als aardwarmte, zonne-energie, reststoffen en vergisting van groenafval in de landbouw. Ook zien wij een voorbeeldfunctie van de provincie ten aanzien van het ontwikkelen van nieuwe duurzame technologieën en zien we een grote toekomst in decentrale energieopwekking. Wij zullen ons sterk maken voor borging van duurzame energie in Noord-Nederland in het landelijke (economische) Topgebiedenbeleid.

Nog te verkiezen boven het duurzaam opwekken van energie, is het minder gebruiken ervan. Naast het stimuleren van nieuwe technologieën voor duurzame

energieopwekking, zetten wij dan ook verder in op energiebesparing. Daar waar we provinciaal ISV-geld inzetten, moet energiebesparing een belangrijke voorwaarde zijn.

De provincie zal het initiatief nemen tot de oprichting van de Energie Koöperasje Fryslân. De EKF energiemaatschappij heeft als doel het stimuleren en produceren van duurzame en betaalbare energie. Ook wil ze daarbij waar mogelijk gebruik (laten) maken van innovatieve technieken voor opwekking van die energie. Burgers zullen hierin kunnen participeren.

Wij gaan over op duurzame hernieuwbare energie. Onderdeel van deze overgang is de energiemix, waarvan windmolens op zee en op land deel uitmaken.

We willen meer opbrengst met minder nieuwe windmolens op slechts enkele plekken in de provincie. Een windmolenpark bij de Afsluitdijk moet het grootste deel van de Friese ambitie realiseren. Daarnaast verrijzen er vanuit Flevoland in het Friese deel van het IJsselmeer windmolens. Tot slot bieden wij ruimte voor een opschalingscluster op de kop van de Afsluitdijk en bij de grootschalige infrastructuur van het klaverblad bij Heerenveen. De overige gebieden sluiten wij uit van windmolens.

Het opruimen van oude, weinig renderende molens is - ook bij rijksprojecten van 100MW en meer - een voorwaarde voor plaatsing van nieuwe en biedt de huidige windmoleneigenaren de mogelijkheid hierin te participeren.

Bij nieuwe windmolenclusters onderzoeken we of en op welke wijze overheden, burgers en het maatschappelijk middenveld kunnen participeren.

Resultaat in 2015: Fryslân produceert op diverse manieren een substantiële hoeveelheid schone energie.

Nieuwe energie voor de inwoners

Het sociale domein en zorg

Wij erkennen dat het sociale domein vooral het domein van de gemeenten is. Wij zien onze rol dan ook vooral als aanvullend op die van de gemeenten, en de rol van het sociale beleid binnen ons beleid als aanvullend op andere beleidsterreinen. Ons besluit het sociale domein in te bedden in andere beleidsterreinen betekent dat wij de komende periode geen zelfstandig sociaal beleid met bijbehorende aparte budgetten zullen formuleren, maar de sociale component zullen inbrengen in onze formulering en uitvoering van ander beleid.

Een belangrijk terrein waarop het sociale domein een prominente rol zal blijven spelen is die van onze aanpak van de demografische ontwikkelingen, of 'krimp'. Als provincie willen we bij een hier en daar teruglopende en overal vergrijzende bevolking de leefbaarheid behouden en liefst versterken. Daarbij betrekken we vanzelfsprekend ook sociale aspecten. We willen de totstandkoming van regionale voorzieningsverspreidingsplannen, waaronder ook zorg- en welzijnsvoorzieningen, ondersteunen. We blijven, samen met gemeenten, dorpshuizen en multifunctionele centra ondersteunen.

Onze ondersteunende rol voor gemeenten willen we vorm (blijven) geven door kennis aan te bieden, trends, problemen en kansen te signaleren en agenderen. Waar naar ons idee problemen of kansen (te lang) blijven liggen, nemen we bij tijd en wijle ook de rol van aanjager op ons, tot de partijen 'die er eigenlijk over gaan', die rol van ons overnemen.

Zorg vormt geen provinciale kerntaak. Maar op onderdelen willen en kunnen wij een zinvolle bijdrage leveren, om het 'Mei-inoar' in Fryslân te helpen ondersteunen. Wij ondersteunen een sterke cliëntenvertegenwoordiging in de zorg. Ook is zorg de komende jaren een belangrijke banenmotor. Bij het goed laten functioneren van de arbeidsmarkt om die banenmotor te laten draaien zien wij een taak voor onszelf.

Resultaat in 2015: Het sociaal domein is bij de provincie niet meer geformuleerd in zelfstandig beleid maar integraal onderdeel van andere beleidsvelden.

Jeugdzorg

Het kabinet heeft besloten de jeugdzorg over te hevelen naar de gemeenten. Ons uitgangspunt daarbij is dat de overheid kinderen en hun ouders goed en snel blijft helpen. Wij dragen zorg voor een goede overdracht waarin de overheid wat tot nu toe bereikt is, borgt en verbetert.

Daarnaast zorgen wij ervoor dat in de overdracht kinderen centraal blijven staan in plaats van instituties of structuren. Zolang de overdracht aan gemeenten niet heeft plaatsgevonden blijven wij actief streven naar verdere verbeteringen in de jeugdzorg. Dit doen we door samen met gemeenten via de Centra voor Jeugd en Gezin te streven naar verbetering en versnelling, door de samenwerking in de tweede lijn verder te ontwikkelen zodat we kinderen sneller en beter helpen. Maar ook door de kracht van ouders en opvoeders meer te gebruiken in Eigen Kracht Conferenties.

Resultaat in 2015: De jeugdzorg is verder verbeterd en klaar voor een verantwoorde overdracht aan gemeenten.

Sport

Sport draagt bij aan ons Bruto Nationaal Geluk en kan soms ook van (grote) economische betekenis zijn. Het stimuleren van breedtesport is in essentie een gemeentelijke taak. We zien wel een rol voor ons weggelegd in het versterken van regionale samenwerking, onder andere via het Olympisch plan, en het ondersteunen van gemeenten. Friese sporten als keatsen, fierljeppen, frysk damjen en skûtsjesilen kunnen ook de komende jaren rekenen op provinciale steun.

Thialf is van groot belang voor Fryslân, vandaar dat wij vinden dat er binnenkort een keuze moet komen voor de toekomst voor Thialf die leidt tot behoud van de A-status. We zijn bereid mee te investeren in nieuwbouw of verbouw van Thialf mits is aangetoond dat de exploitatie sluitend is en het bedrijfsleven bereid is een belangrijke rol te spelen. Overheden spelen geen rol in de exploitatie van Thialf.

Resultaat in 2015: Het over Thialf genomen besluit, dat leidt tot behoud van de A-status, is in uitvoering.

Taal en cultuur als kerntaak

Taal en cultuur zijn wezenlijke eigenschappen, die bijdragen aan de eigen identiteit en daarmee aan het welzijn van mensen. De provincie wil daarom de Friese identiteit versterken en meer zichtbaar maken. Wij beschouwen het stimuleren van de Friese taal en cultuur als een kerntaak van de provincie.

Taal

De provincie Fryslân is officieel een tweetalige provincie, waar het Nederlands en het Fries naast elkaar een plaats hebben. Meertaligheid betekent een verrijking van mensen en hun gemeenschap. Het Rijk en de provincie dragen samen de verantwoordelijkheid voor het behoud en stimuleren, samen met gemeenten, van het Fries. Naast het Fries blijven wij ons ook inspannen voor de streektaalen.

Wij zetten ons ervoor in dat in de taalwet het Nederlands en Fries als gelijkwaardige en gelijkberechtigde talen in de provincie Fryslân gelden in alle sociale domeinen. Bij de overdracht van bevoegdheden ten aanzien van het Fries van Rijk naar de provincie zetten we in op de bevoegdheid om in Fryslân onderwijskundige kerndoelen voor het Fries vast te stellen. We willen een doorgaande lijn van het onderwijs in de Friese taal tot en met het academisch onderwijs bereiken.

Wij gaan in de komende periode in overleg met het veld een plan ontwikkelen voor realisatie van een 'Stipepunt Taal 2.0', dat mogelijkheden biedt ter versterking van de positie van het Fries.

Omdat het belangrijk is dat het Fries zich blijft vernieuwen, stimuleren we eigentijdse Friese cultuuruitingen, en enthousiasmeren we jongeren tot vanzelfsprekende meertaligheid.

Fries wordt niet alleen in Fryslân gesproken, maar verbindt ons ook met Friestalige gebieden buiten Nederland, en de Friezen om utens. De contacten met die sprekers van Fries en sprekers van andere minderheidstalen in het buitenland vinden wij zeer waardevol en gaan we verder uitbouwen.

Resultaat in 2015: De Friese taal heeft een steviger positie in de Fryske Mienskip.

Cultuur

Naast haar eigen taal kent Fryslân haar eigen historische en culturele kenmerken, waaronder de grote belangstelling voor (amateur-)cultuur, als bijvoorbeeld openluchtspelen, korpsen en koren, maar ook de Friese literatuur.

Wij kiezen als provincie bewust voor culturele kernwaarden en kernkwaliteiten die van bovenlokaal belang zijn. We richten ons op het bewaken, ontwikkelen en tot stand brengen van samenhang tussen de culturele voorzieningen op bovenlokaal niveau. De zes regionale kernen dragen bij aan de realisatie van de provinciale culturele doelstellingen in de regio. Het behoud van cultureel erfgoed en monumentenzorg blijft een belangrijke taak van de provinciale overheid.

Wij willen Fryslân cultureel nog beter op de kaart zetten, binnen de provincie zelf, maar ook nationaal en internationaal. Een van de belangrijkste manieren om het oog van Europa meer op Fryslân gericht te krijgen is onze kandidatuur voor Europese Kulturele Haadstêd in 2018. Meer nog dan het bereiken van die status zelf, is het pad ernaar toe voor ons belangrijk. Dat pad biedt een grote kans om aan cultuur in Fryslân een nieuwe impuls te geven, onze inwoners nog meer te laten deelnemen in die cultuur, talent verder te ontwikkelen, nieuwe doelgroepen naar Fryslân te halen en de samenwerking binnen en buiten het culturele veld (verder) te versterken.

Cultuur is een van de voorwaarden voor een gezond en aantrekkelijk provinciaal vestigingsklimaat. Daarnaast is de Friese cultuur niet alleen voor de inwoners van Fryslân waardevol, maar ook vanuit toeristisch oogpunt van groot belang. Wij zetten daarom in op verdere versterking van het cultuurtoerisme.

In Fryslân vormt het landschap vaak het decor voor cultuuruitingen. Wij gaan de komende jaren de koppeling tussen het Friese landschap en cultuur nog verder versterken.

In 2012 is het nieuwe Fries Museum aan het Zaailand in Leeuwarden klaar. Wij willen een bijdrage leveren aan een smaakmakende openingstentoonstelling, die bezoekers uit binnen- en buitenland trekt; als opmaat naar een groeiende groep bezoekers, die ons nieuwe museum zal waarderen.

We onderkennen de noodzaak voor een Depot Fryslân. In deze statenperiode doen we daarvoor voorstellen.

Resultaat in 2015: Cultuur en taal in Fryslân hebben een impuls gekregen op weg naar onze rol als Kulturele Haadstêd in 2018.

3

Nieuwe energie voor de economie

Stimuleren van innovatie op onze sterke punten

In ons economisch beleid blijft werk van eminent belang. Daarnaast neemt de laatste jaren het belang van innovatie toe. Vernieuwing is noodzakelijk voor creatie en behoud van (hoogwaardig) werk. Concurrenieren op kosten alleen is voor een ontwikkelde economie een doodlopende weg. Vernieuwing, nieuwe dingen bedenken of slimme nieuwe manieren om bestaande dingen te doen, is essentieel om ons als Friese economie te kunnen handhaven in een steeds verder globaliserende economie met snel opkomende nieuwe economische machten. Daarom zetten wij in ons beleid vooral in op het stimuleren van innovatie op een aantal voor Fryslân belangrijke speerpunten (de sterkten versterken). Dat zijn watertechologie, duurzame energie, agribusiness, metaal, zorg economie en toerisme en recreatie. Voor deze speerpunten zetten we ons in voor de totstandkoming van clusters en innovaties. Ook gaan wij deze sterke Friese sectoren helpen aansluiting te vinden bij het landelijk Topgebiedenbeleid dat het kabinet voorstaat.

De ontwikkeling van bedrijvigheid rondom en verdere uitbouw en verankering van een international topinstituut als Wetsus, met inbegrip van de te ontwikkelen Watercampus, verdient langdurige provinciale steun. Ter ondersteuning van dergelijke initiatieven stellen we een revolverend innovatiefonds in (zie ook bij Nieuwe energie met minder geld).

Resultaat in 2015: De Friese economie is versterkt, verbreed en vernieuwd.

Duurzame groei

Even belangrijk als het stimuleren van vernieuwing binnen de speerpunten van de Friese economie vinden wij het bereiken van duurzame economische groei. Duurzaamheid is niet alleen een belangrijke randvoorwaarde van waaruit wij economische activiteiten willen beoordelen, het is ook een streven waaruit winstgevende economische activiteiten voortkomen (bijvoorbeeld door het versterken van een 'biobased economy'). Duurzaamheid levert groei en werk op. Wij willen daarom ook vooral vernieuwingen die zich richten op duurzaamheid ondersteunen. Bij alles wat we doen zullen we de balans tussen economie en ecologie bewaken.

Ook in onze eigen bedrijfsvoering zullen we duurzame ontwikkeling centraal stellen. Om een geloofwaardige samenwerkingspartner van de Fryske Mienskip te zijn én blijven, laten we duurzaamheid zwaar meewegen bij het inkopen van diensten, leveringen en werken. In het bijzonder zetten we in op het opwekken en toepassen van duurzame energie, en op het duurzaam (her)gebruik van duurzame materialen.

Resultaat in 2015: De drie p's van duurzaamheid (people, planet en profit) zijn het uitgangspunt voor het totale provinciale beleid. Wij zijn al in 2012 een millenniumprovincie en in 2015 een Fair Trade provincie.

Midden- en kleinbedrijf

Het midden- en kleinbedrijf vormt de stuwende kracht van de Friese economie (ruim 90% van het Friese bedrijfsleven valt onder het midden- en kleinbedrijf). Maar kleine en middelgrote bedrijven missen soms de middelen om hun ideeën voor innovatie, aanboren van nieuwe markten of doorontwikkelen van producten uit te kunnen voeren. Daarom willen wij dat nadrukkelijk ook het midden- en kleinbedrijf kan profiteren van het op te richten revolverend investeringsfonds voor concretisering van innovatie en doorontwikkeling oprichten.

Resultaat in 2015: De positie van het midden- en kleinbedrijf is versterkt.

Economische versterking van gebieden

In het huidige kernzonebeleid is sterk ingezet op de A7 zone en de Westergozone. De kernen buiten deze zones zijn daardoor onderbelicht geraakt. Hier willen we ook verbetering in aanbrengen:

- Het 'Lege Midden' van Fryslân moet een versterkende impuls krijgen, met name met betrekking tot recreatie en toerisme.
- De regiostad Dokkum heeft in Noordoost Fryslân een centrale positie. Deze positie kan verder versterkt worden. De Agenda Netwerk Noordoost biedt daar een goed instrument voor.
- Gebiedsgericht werken is bij de structuurversterking van heel Fryslân absolute noodzaak. Over de wijze waarop wij de structuur van de Friese economie willen versterken, komen wij op korte termijn met een nota over ons economisch beleid.
- Leeuwarden is de hoofdstad van de provincie met een economische uitstraling

tot ver over zijn gemeentegrenzen. Leeuwarden is de Friese banenmotor en moet dat ook blijven. We zetten daarom volop in om de al bestaande samenwerking op terreinen als infrastructuur, onderwijs, economie en cultuur handen en voeten te (blijven) geven.

Resultaat in 2015: De Friese economie is over de volle breedte versterkt.

Recreatie en toerisme

Op het gebied van recreatie en toerisme heeft de provincie sterk ingezet op Het Friese Merenproject. Deze lijn gaan we doorzetten. Maar recreatie en toerisme is meer dan Friese Meren. Het biedt kansen voor heel Fryslân, waarbij de sterke kanten van elke streek benadrukt moeten worden. Ook kan recreatie en toerisme een extra drager vormen voor voorzieningen op en daarmee leefbaarheid van het Friese platteland.

Resultaat in 2015: Recreatie en toerisme in en naar Fryslân zijn toegenomen.

Europa

Ook in de toekomst blijven wij inspelen op de Europese ambities op het gebied van innovatie, daaruit voortvloeiende werkgelegenheid, duurzaamheid, samenwerking en netwerkvorming tussen de Europese regio's. Zo blijven we kansen op Europese medefinanciering voor de uitvoering van onze beleidsdoelstellingen benutten. Een integraal aangepakte structuurversterking van de Friese economie, in tegenstelling tot 'losse projecten', blijft ook de komende periode belangrijk om de Friese economische kracht en leefbaarheid te bevorderen.

Resultaat in 2015: Europa draagt substantieel bij aan het bereiken van de structuurversterking van de Friese economie.

Bedrijventerreinen

Door zowel de afnemende bevolkingsgroei als het veranderend karakter van het bedrijfsleven zullen in Fryslân weinig tot geen nieuwe bedrijventerreinen nodig zijn. We zien er op toe dat er alleen in uiterste noodzaak nieuwe bedrijventerreinen bij komen. Dat betekent niet dat we geen opgave zien op dit terrein. Bestaande oudere bedrijventerreinen wacht revitalisering, herstructurering en verduurzaming.

Resultaat in 2015: Bestaande bedrijventerreinen zijn verbeterd, er zijn nauwelijks nieuwe bedrijventerreinen aangelegd.

Onderwijs

In een economie die meer en meer gestoeld is op kennis, is onderwijs van groot belang. Dit belang neemt alleen maar toe. Fryslân kan alleen maar uitgroeien tot een innovatieve topeconomie als ook het middelbaar en hoger onderwijs tot de top van Nederland gaan behoren. Hoewel de zorg voor onderwijs niet een primaire provinciale taak is, zien wij vanuit onze taak in het stimuleren van de regionale

economie wel een belangrijke rol voor ons weggelegd. Zo vinden we als provincie de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt van groot belang, een aansluiting die beter kan. Hiertoe willen we een provinciaal overlegorgaan over de afstemming tussen onderwijs en arbeidsmarkt instellen. Ook blijven we als stagebiedende organisatie een bijdrage leveren aan die afstemming. Daarnaast is onderwijs van groot belang voor de Friese kennis- en ambachtseconomie. Om die kenniseconomie te versterken en jongeren in Fryslân toekomstperspectief te bieden, streven wij naar verbetering van het aanbod van HBO- en academische opleidingen. De University Campus Fryslân (UCF) blijven wij daarom voluit steunen. Daarbij leggen we het zwaartepunt bij opleidingen die aansluiten op de innovatieve speerpunten van de Friese economie, als water, duurzame energie, groene life sciences en landbouw, en de voor Fryslân belangrijke onderwerpen meertaligheid, toerisme en leefbaarheid.

Ook inspireren en stimuleren we meer dan voorheen het onderwijs en ondernemers tot samenwerking. Daarom ondersteunen wij initiatieven die kennis en het bedrijfsleven bij elkaar brengen, zoals de kennis-, water- en landbouwcampus. De verdere ontwikkeling hiervan pakken we samen met gemeenten, onderwijs en bedrijfsleven op.

De kwaliteit van de Friese basisscholen was enige jaren geleden aanleiding tot zorg. De provincie is bezig via het project Boppeslach daarin verbetering te brengen, met succes. Wij zetten Boppeslach, inclusief een goede borging, voort tot 2015 met behoud van de oorspronkelijke doelen: onderwijskwaliteit en integraal taalbeleid. Daarnaast verhogen we het aantal drietalige scholen en meertalige peuterspeelzalen/kinderdagverblijven. Wij bieden zoveel mogelijk kinderen de kans om zich meertalige te ontwikkelen, zodat ze in de toekomst optimaal mee kunnen doen in onze meertalige maatschappij.

Naast kwaliteit van het onderwijs speelt ook de beschikbaarheid ervan, bijvoorbeeld in perioden van krimp, een grote rol. Wij blijven als provincie alert op een goede spreiding van onderwijsvoorzieningen, en (samenwerkende) gemeenten daarin ondersteunen.

Resultaat in 2015: De kwaliteit van het basis- en hoger onderwijs, en de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt, zijn verbeterd.

Fryslân promoten

De komende jaren willen we niet alleen Fryslân economisch sterker maken, maar ook datgene wat Fryslân al te bieden heeft extra onder de aandacht brengen. Door een versterkte regiopromotie creëren we een uniform en toekomstbestendig beeld van Fryslân. Onze kandidatuur voor Europese Culturele Hoofdstad in 2018 en de campagne Fan Fryslân vormen aansprekende voorbeelden van regiopromotie.

Resultaat in 2015: Het beeld van Fryslân is versterkt.

4

Nieuwe energie voor het openbaar bestuur

Provinciale taken

De provincie is een overheid met een open huishouding, die ons in staat stelt slagvaardig en flexibel op maatschappelijke vraagstukken in te spelen. Die open huishouding willen wij behouden. Dat neemt niet weg dat een efficiënte en effectieve inrichting van het Nederlands openbaar bestuur gebaat is bij overheden die zich vooral richten op zaken waar ze sterk in zijn en de meeste meerwaarde in hebben. Wij willen, als provincie Fryslân, opereren en ons profileren op onze wettelijke taken, en op die taken die vanwege hun aard en bovenlokaal schaal-niveau zich voor een provinciale aanpak lenen.

Wij zijn voor het zo decentraal mogelijk neerleggen van taken (lokaal, tenzij). Enerzijds betekent dit dat we activiteiten die we tot op heden als provincie uitvoerden maar die meer bij gemeenten horen, ook daar willen neerleggen. Anderzijds zien we ruime mogelijkheden om rijkstaken te decentraliseren naar de provincies. Dat laatste streeft ook het Rijk na. De daarmee gepaard gaande decentralisatie-kortingen wijzen we krachtig af. Bij decentralisatie naar gemeenten streven we naar decentralisatie op maat.

Als primaire kerntaken van de provincie zien we taken als de regie op het fysieke domein (infrastructuur, water en ruimte), het aanjagen en faciliteren van de regionale economie en daaraan gekoppeld het hoger onderwijs, en het stimuleren van de Friese taal en cultuur. Incidenteel kunnen wij op die gebieden waar wij een tijdelijk provinciaal belang zien, ook al behoren ze niet tot de bovengenoemde kerntaken, een tijdelijke aanjagende en stimulerende rol vervullen.

Bestuursakkoord

Er is een bestuursakkoord tussen Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen in de maak. Dit akkoord op hoofdlijnen moet de hoofdrichting van decentralisaties vastleggen. Daarna volgt per 'onderdeel' (onderhandeling over) een verdere uitwerking. In haar inzet voor het Bestuursakkoord borduurt het IPO voort op de resultaten van het rapport van de Commissie Lodders en het daar op gebaseerde Profiel Provincies. De inzet van het IPO behelst onder andere behoud van de open provinciale huishouding; behoud van een eigen provinciaal belastinggebied; decentralisatie van taken naar provincies mét –zoveel mogelijk– de bijbehorende middelen. Wij onderschrijven deze inzet. Wel menen wij met het IPO dat er eerst duidelijkheid over en instemming met het nieuwe verdeelmodel voor het Provinciefonds moet zijn, alvorens we een handtekening zetten onder een Bestuursakkoord.

Samenwerkingsverband Noord Nederland

Fryslân is en blijft een unieke provincie met een sterke eigen identiteit. Vanuit die sterke identiteit houden we ook bestuurlijk de vensters open, en werken met vele partijen samen omdat gezamenlijk vaak meer te bereiken valt. Noordelijk werken we samen in het Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN). Vanuit de overtuiging dat 1 plus 1 plus 1 meer is dan 3, beoordelen we alle onderwerpen op hun gezamenlijk belang voor de Noordelijke regio. Daarbij bewaken we vanzelfsprekend wel steeds scherp de meerwaarde van die samenwerking.

Mede in verband met teruglopende Europese en rijksmiddelen neemt het uitvoeringskarakter van SNN af. De organisatie van SNN kan daarmee ook slanker en efficiënter. Daarentegen willen we een versterking van de strategische activiteiten van SNN, de belangenbehartigings- en lobbyactiviteiten bij Rijk en Europa. Samen, ook met de grote steden als Leeuwarden, Groningen, Assen en Emmen en de steden in de A7-zone staan we, ook noordelijk, sterker.

Resultaat in 2015: SNN is efficiënter en slanker geworden.

Samenwerkingsagenda's

De samenwerkingsagenda's met de gemeenten Leeuwarden en Súdwest Fryslân voeren we met volle kracht uit. Met Smallingerland en Heerenveen stellen we samenwerkingsagenda's op. Voor het totaal aan samenwerkingsagenda's is het uitgangspunt dat de grote kernen in Fryslân zich op hun eigen unieke identiteit en economische kracht moeten profileren. Wij gaan de vier grote kernen uitnodigen met een gezamenlijke visie op de economische ontwikkeling van Fryslân te komen.

Resultaat in 2015: De samenwerkingsagenda's met de vier grote kernen in Fryslân zijn volop in uitvoering.

Kosten van bestuur en organisatie

De komende periode onderwerpen we als provincie al onze uitgaven aan een kritische blik. Ook de kosten van het bestuur, GS, PS en de organisatie onderwerpen we aan een landelijke vergelijking met andere provincies.

Resultaat in 2015: De kosten van ons bestuur en onze organisatie zijn in overeenstemming met die van andere provincies.

Bestuurskracht

Als provincie vinden wij het onze taak als regisseur evenwicht en samenhang van de bestuurlijke ontwikkelingen in Fryslân te bewaken, aan de hand van het door ons geformuleerde toetsingskader. We hebben primair een ondersteunende rol. In een aantal gevallen nemen we een actieve bemiddelende rol op ons. Dit is het geval als gemeenten er onderling niet goed uitkomen. Ook kan dit het geval zijn vanuit onze visie op het bestuurlijk evenwicht in Fryslân de bestuurlijke opgaven in een gebied of vanuit onze (financiële) toezichtsrol. De provincie legt herindeling van gemeenten niet op.

Om invulling te geven aan de regierol voor versterking van de lokale bestuurskracht is de provincie gestart met een visievormingstraject voor de toekomstige lokaal-bestuurlijke inrichting van Fryslân. Dit heeft mede geleid tot instelling van een commissie van wijzen, de commissie Koopmans, die op 15 maart haar advies presenteerde. Wij gaan de komende maanden in overleg met de gemeenten over de implicaties van dit advies voor de lokaal-bestuurlijke inrichting van Fryslân. Het rapport van de commissie, "Meer burger, minder bestuur", is daarbij een referentiekader.

Samenwerking tussen gemeenten als middel om bestuurskracht te versterken is een mogelijkheid. Maar effectieve democratische controle en aansturing vanuit de gemeenteraad zijn problematischer als een gemeente zich aan allerlei gemeenschappelijke regelingen moet uitleveren. In dat geval kan herindeling een betere oplossing zijn. Als gemeenten kiezen voor herindeling hecht de provincie eraan dat de gemeenten voor inwoners helder maken wat de winst van herindeling is. Ook moeten gemeenten aangeven dat een dergelijk voornemen op brede steun van de bevolking kan rekenen.

Resultaat in 2015: Er is een duidelijk beeld van de bestuurlijke inrichting van Fryslân.

De provinciale werkwijze

We willen nog meer een overheid zijn die zichtbaar concrete resultaten voor Fryslân bereikt. Er is al veel provinciaal beleid, de komende periode willen we het accent vooral op de uitvoering van plannen en programma's leggen. Waar we in die uitvoering winst kunnen boeken door ambtelijke samenwerking/samenvoeging met andere partijen (shared services), vinden wij samenwerking met andere partijen in Fryslân vanuit de koöperasjgedachte voor de hand liggend. Dit laat onverlet de huidige samenwerking tussen de noordelijke provincies.

In onze werkwijze kiezen we veel meer dan voorheen voor flexibele werkwijzen als programma- en projectmanagement, integrale in plaats van sectorale

beleidsagenda's, interactieve 'koöperatieve' beleidsprocessen, gebiedsgericht werken via streekagenda's, tijdelijke structuren en (ontschot)te fondsen. Zowel de beperktere middelen als onze wens een meer ondernemende overheid te zijn leiden tot een verschuiving van subsidiëring naar risico-investeringen.

Ook willen we veel meer dan voorheen over de grenzen van zowel de provinciale organisatie als van de provincie Fryslân heen kijken. Over samen beleid formuleren hadden we het al, maar ook in de uitvoering van beleid en onze bedrijfsvoering willen we zoveel mogelijk leren van en samenwerken met anderen. Dat doen we door te kijken naar andere provincies, door samenwerking in IPO-verband, een goede samenwerking met gemeenten, het Wetterskip en met de andere noordelijke provincies in SNN-verband, door te kijken wat we (nog) meer samen met regionale rijksagentschappen kunnen doen.

Door de komst van social media zijn de mogelijkheden om te functioneren te midden van de Friese inwoners groter dan ooit tevoren. De provincie kan zichtbaarder en beter bereikbaar zijn. We willen social media nog meer gebruiken, niet alleen als zender, ook als ontvanger.

Resultaat in 2015: De provinciale werkwijze is vernieuwd en toegesneden op de toekomst.

De provinciale organisatie

De nieuwe manier van werken vraagt ambtenaren die daarmee om kunnen gaan. We zijn als provincie in het gelukkige bezit van een loyaal, deskundig en creatief ambtenarenapparaat. De komende jaren zullen we zowel onze organisatie als de mensen in die organisatie klaarstellen voor de provincie nieuwe stijl. Naar verwachting verlaat bijna 2/3 van het personeel de komende 10 jaar door pensionering of vertrek naar elders de organisatie. Dat geeft ons de kans de vaardigheden die we in de toekomst nodig hebben zowel uit de huidige medewerkers te halen als 'nieuw' binnen te halen, terwijl we tegelijk komen tot een slankere organisatie. Met de mensen die blijven en de mensen die komen willen we een inspirerende, moderne, resultaten boekende en efficiënte organisatie maken. Dat doen we ook door een vernieuwende werkgever te zijn.

Resultaat in 2015: De ambtelijke organisatie is aanmerkelijk kleiner geworden en geeft succesvol invulling aan de nieuwe werkwijze.

De koöperasje

Wij gaan werken met gemeenschappelijke strategische dynamische agenda's. Die kunnen voor bepaalde thema's provinciebreed zijn, maar ook betrekking hebben op een samenwerkingsagenda tussen provincie en enkele gemeenten. Essentieel is dat we ze samen met anderen opstellen. Bij het maken van de afspraken, mobiliseren we partijen om met elkaar aan deze agenda te gaan werken. Het zullen 'levende' agenda's zijn, frequent aangepast. Voorbeelden hiervan zijn de beleidsagenda krimp, de streekagenda's die we tot stand willen brengen in de diverse Friese regio's, en de samenwerkingsagenda's met de grote kernen in Fryslân.

Resultaat in 2015: Er zijn streekagenda's tot stand gekomen voor alle regio's in Fryslân.

5

Nieuwe energie met minder geld

Investeren met ons vermogen

De provincie blijft investeren in maatschappelijk gewenste en noodzakelijke opgaven. In de voorgaande periode is, mede met behulp van Europese en rijksmiddelen, veel in gang gezet dat ook deze periode verder zijn beslag zal vinden. We treffen ook voorbereidingen om die Europese en rijksmiddelen voor een nieuwe periode eveneens zeker te stellen.

We laten ook deze periode het vermogen van de provincie, binnen de vastgestelde kaders, werken voor onze provincie en haar inwoners door te investeren en participeren in ontwikkelingen die ook op lange termijn een versterking van de provincie betekenen. Een concreet voorbeeld hiervan is het aanschaffen van een aandelenpakket in Vitens. Ook zetten we dit kapitaal deels om in een revolverend ontwikkelfonds, als uitvoeringsinstrument voor het Fries ontwikkelbedrijf, dat ondersteunend moet zijn aan provinciale beleidsdoelen. Via dat fonds willen we bijvoorbeeld investeren en participeren in zaken als vastgoedontwikkeling in de watercampus om zo de hotspot watertechnologie kansen te bieden of in duurzame energie als bijvoorbeeld biovergistingsprojecten.

Resultaat in 2015: Er is een succesvol revolverend fonds ingesteld.

De noodzaak tot bezuinigen

De provinciale financiën staan onder druk; het Rijk verstrekt veel minder geld via het provinciefonds en beëindigt of kort sterk op diverse rijkssubsidiestromen (onder

andere de rijksmiddelen voor landelijk gebied/natuur). Ook de geldstroom vanuit Brussel neemt af. Al met al is er de komende periode (veel) minder geld beschikbaar voor provinciaal beleid dan voorheen. We moeten als provincie bezuinigen. Daarom hebben we strakke uitgangspunten voor ons financieel beleid geformuleerd.

Rijkstaken nemen we alleen over als hun decentralisatie ook gepaard gaat met middelen. Soberheid en doelmatigheid zijn de komende periode kernwoorden voor de provincie Fryslân, zowel in onze eigen bedrijfsvoering als ten aanzien van de middelen die we aan anderen verstrekken. Ook gaan we de begrotingssystematiek aanpassen, om te vermijden dat jaarlijkse overschotten gelijktijdig met grote noodzakelijke bezuinigingen voorkomen. We lopen de verschillende programma's van de provincie na op verouderd beleid en geldstromen die niet meer effectief zijn. Ook kan de omvang van de financiële reserves dalen. Het inhuren van externe deskundigheid gaan we sterk beperken. Tenslotte willen we geld meer in de uitvoering steken dan in het maken van nieuwe plannen.

Resultaat in 2015: De uitgaven zijn fors verminderd, onder andere door minder inhuur.

Uitgangspunten voor ons financiële beleid

We gaan de komende jaren onze ambities uitvoeren in balans met een gezonde budgettaire discipline. De uitgangspunten daarvoor zijn:

- De meerjarenbegroting is in evenwicht.
- De structurele uitgaven zijn even hoog als de structurele inkomsten.
- De vrij aanwendbare reserve brengen we de komende jaren terug tot 10 miljoen. Op deze wijze creëren we voor deze periode een beleidsruimte van 26 miljoen jaarlijks.
- De zo beschikbaar komende reserves gebruiken we alleen voor nieuw tijdelijk beleid.
- Nieuw structureel beleid wordt gedekt uit (bestaande of nieuwe) structurele inkomsten. Bestaand structureel beleid wordt hierbij niet ontzien (oud voor nieuw).
- Nieuw beleid leidt niet tot extra personeel.
- Wij gaan maximaal inzetten op middelen uit Europa voor het mede verwezenlijken van Europese ambities (onder andere voor digitalisering).
- We bieden nog dit jaar helderheid over de wijze waarop we met het provinciaal vermogen willen omgaan.

Opcenten

Wij willen voor onze wettelijke taken een goede financiële basis in het provinciefonds, en daarnaast behoud van een eigen belastingdomein. Nu vormen de opcenten ons eigen belastingdomein. Omdat de financieel zware tijden niet alleen voor ons als provinciale overheid gelden, maar ook voor de inwoners van Fryslân, kiezen wij ervoor de bestaande afspraken over lichte verhoging te respecteren, maar verder de opcenten de komende periode met niet meer dan het inflatiepercentage te verhogen. Pas als alle andere middelen om de begroting sluitend te krijgen onvoldoende blijken, kan eventuele verhoging van de opcenten een laatste redmiddel zijn.

Resultaat in 2015: De opcenten zijn met niet meer dan het inflatiepercentage verhoogd.

Het subsidiebeleid

We gaan de komende tijd ons subsidiebeleid herzien. Het subsidiebeleid passen we aan aan de uitkomsten van de voorziene afronding van onze takendiscussie. Subsidies houden we scherp tegen het licht en zetten we efficiënter in. Ook onze werkwijze nemen we onder de loep. We kijken kritisch of bundeling van geldstromen, of verstrekking van subsidies door derden, soms niet effectiever is.

We bezien of de huidige ontvangers van subsidie per definitie de aangewezen ontvangers zijn of dat anderen daar meer voor in aanmerking komen. We gaan na of andere wijzen van omgaan met ons geld (meer projectsubsidies in plaats van budgetsubsidies, bijvoorbeeld) effectiever zijn. Nog dit jaar zullen we een subsidienota vaststellen waarin onze nieuwe uitgangspunten voor het omgaan met subsidies worden aangegeven.

Resultaat in 2015: Er is een nieuw toekomstgericht subsidiestelsel dat strak is toegesneden op het provinciale takenpakket.

It lân it lân

Ik dream dy yn streamend ljocht fan slinken,
Blinkend leechlân yn leafdesgers en ieuwen
Winkend reid dat rûzet, in wetterfaam
Yn glinsterringen en fyn kristal allyk.

Yn har glimkjende eagen rint in do -
Dyn trinten iepen ik - op in treffen fan
Waarmhertige hannen en eagen ta
Dy't sprekke: Jins dreamen no, jins skiednis skielk.

